

WWW.UNILIB.RS

Излази три
пут у месецу
на 1½ табаку
Претплата се
шаље напред
уредништву.

Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: Слово на свету Пасху. — — Света четрдесница код древних хришћана. — Јудин бог одступник. — Још једна реч о стању нашег свештства. — Огласи.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 фор. на по
године 30 гр.
3 фор. или
на три мес.
15 гр. или
1. фор. и 50
новчића.

Слово на свету Пасху.

„И се Исус срете њ глагола
радјите се, — не бойте се.

(Мат. 28. 9, 10.)

Какав ненадни, срећни и радостни сусрет? Мирносице и не мислише о том, шта се с њима збило, кад су дошле на гроб Господањ. Оне дођоше тамо, не ради утехе и ублажења туге, не! оне дођоше тамо, да излију своју душевну тугу, да се наплачу над распетим и сарањеним учитељем својим, и помажу пречисто тело његово с донешеним ароматима (мирисима.) Па шта нађоше? Нађоше на дивно чудо њихово, камен одваљен од гроба, гроб отворен, и анђела седећа код гроба, — чуше од анђела, да пречисто тело Господње није у гробу, но да је распети и сарањени учитељ њихов васкрсао, — чуше од њега и заповест, да иду и што пре јаве апостолима ту необичну радост. Можемо себи представити, како су тим пренеразиле се мирносице, и како радосно — смућеним духом хитише апостолима. Но гле њи-

овој радости, нове још веће радости. Тада баш кад се највећма журише апостоли, јавља им се и на сусрет излази сам васкрши учитељ њиов Господ Исус Христос и срдечно их поздравља с радошћу: „радујте се — небојте се.

Какав ненадни за мирносице сусрет! Наједанпут видети живим онога, кога су пре једног дана мртва на крсту и сарањена виделе — могу ли се од радости уздржати? но једно могул се радовати спокојно, а да им се дух не смутити? О, не! Свака ненадна и необична радост потресе наше мисли и чувства. Тако и мирносице још при гробу Господа, како чуше од анђела вест о васкрсењу Христовом, не само обрадоваше се но и ужаснуше се. „Изшедше скоро штз гроба, со страхомз и радостію текостѣ козвѣстити ученикомз.“ (Мат. 28, 8.) додаје Еванђелист за мирносице. Ненадна и необична радост наравно доводи човека до тога, да се он сумња о својој срећи, да га је заиста срећа послужила или не. Тако и апостоли, по речима Еванђелиста, не вероваху васкрсењу Господа „од радости.“ (Лук. 24, 41.) и кад им се Господ јави; „уплашише се и ужаснуше се, мислећи, да је то појав „духа.“ (37). Тако по свој прилици, би и с мирносицама. Пренеражене ненадним виђењем самог васкршег Господа, попадале к ногама његовим, у усхићењу чувства радости и борбе, сумње и страха. Није забадава Господ њих васкрсењем својим обрадовао, но је ободрио њихов клонули дух, рекавши: „радујте се — небојте се“. Сми-сао тих речи, могао би се на ово свести: „радујте се“! Ја, као што сам ученицима мојим предказао, васкрсао сам из гроба; радујте се! Ја не само да сам жив, но већ сам у новом духовном и прослављеном телу; радујте се! ја ћу од сад вечно живети, и кад се узнесем к отцу мом, и отцу вашем, и Богу мом и Богу вашем, с њим ћу заједно вечно царовати. Небојте се! Пред вама нестои какав дух, но сам Ја, који сам с вама живео, страдао и умро на крсту. Небојте се! Ја сам Спаситељ ваш, ја избављам вас од свију беда

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

времених и вечних; ја ћу вас у царство небесно увести. Онда ће се још већма „обрадовати срце ваше и ваше радости нико неће узети од вас.“ (Јоан. 16. 22.)

Срећан заиста беше сусрет тај за мироносице. О, како су сретне те свете жене! Могло би се завидити њивој срећи. И како да се не завиди оном, чега се у достојанству жене мироносице? Само ми не, љубезна браћо, — ми не можемо завидити, који верујемо у Христа и данас светло светкујемо преславно његово васкрсење. Та и ми смо данас срећни, као и жене мироносице. И нама су срца потрешена скоро истом таквом препаднутом радошћу. И ми смо јутрос рано као и мироносице среди Господа, који је васкрсао. Свечани звона глас, што нас је на јутрењу службу позвао, особито нас је усхитио. Он нам јави, као оно анђео мироносицама, да је Христос васкрсао из гроба. О како се необично обрадовасмо, каквом се радошћу испунише срца наша! И радовасмо се и бојасмо се чисто, као да не верујемо још својој радости, и још сумњамо, да смо ми тако срећни, и доживили овај радосни дан, и да је данас светло васкрсење Христово? Да, дивна је наша радост, особита наша срећа била јутрос. А шта после би? Ил долазили овамо у храм, ил одавде излазили, као мироносице с гроба, сваког сретамо с поздравом „Христос воскрес.“ Па ко нас јутрос срета? Нико други, него сам васкрши Христос! Чувства наша осетише тада тајни појав васкршег. Срце наше јасно примети, како нама као и мироносицама, говори: „радујте се!“ Сретни смо као што видите и ми браћо хришћани, који данас славимо ускрс, — срећни смо као и жене мироносице. И ми срето смо данас васкршег Господа, удостој смо се видети њега у светлости и слави васкрсења, и ми чусмо од њега: „радујте се — небојте се!“ Каква слава за нашу веру, какво одушевлење за надежду, каква сладост за љубав!

„Радујте се — небојте се“! Осамнаест векова разле-

же се у цркви то спасително звађе Христово; њега слушаху сви верни, њим се тешише и храбрише сви, који су искупљени крвљу сина божјиа. „Радујте се — небојте се,“ — тај сладки глас чују и данас сви хришћани, који се спасавају под матерним кровом свете православне цркве.

„Радујте се.“ Бог, који вас је створио и пред којим сте сагрешили још у праотцу Адаму, прашта вам „сад сте помиловани“ (I. Петр. 2. 10.) „сад се обрати сте к пастиру и владици душа ваших“ (25.) „Небојте се.“ Гњев божји ублажио се. Христос искупи и измири вас с Богом. Он је „мир наш“ (Ефес. 2. 14.) Бог — сад вам је отац и ви „чеда његова“ (I. Јоан. 3. 11.) „свети возљубљени.“ (Колос. 3, 12.)

„Радујте се.“ Жртва је за вас принесена. Син божји Исус Христос пострадао је за вас и смрћу својом на крсту задовољио је правду божјију. У Христу „милост и истина среташе се правда и мир пољубише се.“ (Псал. 84 11.) „Небојте се!“ Жртва је велика, сви сте спашени. „Не посредник, нити анђео, но сам Господ спасе нас.“ Нема грешника, који неће спасења наћи у Христу, ма како пао. Данас не само очевидно „види,“ но без сумње и налази „свако тело спасење божјије.“ (Ис. 40. 5.)

„Радујте се!“ Грех прародитељски, па и ваши сопствени греси заглађени су, очишћени и уништени. „Христос је очишћење греха наших, и не само наших, но и целога света.“ (I. Јован. 2, 2). Он „грехе наше сам узнесе на телу свом на крст, да за грехе умремо и за правду поживимо.“ (I. Петр. 2, 24.) По благодети божјијој сви греси ваши порушени су тајном крштења, и ви сте сви чисти, непорочни, обновљени, и освећени. „Омисте се, освештасте се и оправдасте се именом Господа нашег Исуса Христа, и Духом Бога нашег (I. Кор. 6, 11.) „Небојте се.“ Па нека грех, као квар ваше природе, још царује у вама, — неће вам ради заслуга Христових урачунати се. „Ни-

каква дакле сад нема осуђења онима, који су у Христу Исусу, и неходе по телу него по духу.“ (Рим. 8, 1.) Па да све и после тога слабости тела опет паднете у грех; — имате божествену силу и средства, да се очистите; вас ће спасти покајање и таланствена „крв Исуса Христа, сина божија, која вас чисти од свакога греха.“ (1. Јов. 1, 7.)

„Радујте се!“ Смрт је погажена и вама „дарован живот вечни у Христу Исусу Господу нашем.“ (Рим. 6, 23.) Христос разори смрт, и обасја живот и нераспадљивост света.“ (2. Тим. 1, 10) „Небојте се.“ Та што и сад видимо смрт небојмо се, јер је времена, она је сад „покој од трудова,“ тело човечије сели се сад у земљу у нади будућег васкрсења. Умирате, но „живот ваш сакривен је с Христом у Богу. А кад се јави живот ваш онда ћете се и ви с њим јавити у слави.“ — Тад ће се „ово распадљиво обући у нераспадљивост, и смртно у безсмртно,“ онда ће се сасвим укинути и смрт, тај последњи непријатељ наш (1. Кор. 15. 26, 54.)

„Радујте се!“ Праотци наши изгубише богом насађени рај, а Христос насади нам нови бољи рај, и не више на земљи, но на небу. Тамо је основао царство изабранима својима, „у дому оца небесног приправио многе станове.“ (Јов. 14, 2.) за благовање. — „Небојте се!“ Нестрашите се висине и славе раја небесног, који је приправан за све верујуће. Па ко су ти? не само праведници но и кајући се грешници. Нико „који тамо с вером долази, несме се истерати на поље (Јов. 6. 37.) Доста их већ тамо има, који благују. Тамо је један од распетих с Христом разбојника с њим заједно, учествујући у рајском блаженству и небесној слави.

Ето љубазна браћо! какву обилату радост доноси хришћанима васкрсење Христово! „Ходите дакле запевајмо Господу, ускликнимо Богу Спаситељу нашем, изађимо пред

лице његово с хвалом и у песмама ускликнимо (Ис. 94. 1. 2.: „Сей день его же сотвори Господь возрадѣмся и возвеселимся в оны!“ Аминь.

У Голубинци 1869. год.

посербио

В. Николаієвић,

свештеник.

Света четрдесетница код древних хришћана.

(Свршетак.)

Тако је тежко било гледати пастирима како паства пренебрегава свету дужност хришћанина: Тако се није слагала посета позоришта и циркова с карактером и високим значајем св. четрдесетнице! Не само да се благочастиве душе на то жалише, но и љутише, тако, да не знадоше, шта да чине, шта ли да говоре . . . Тај исти пастир свети у другој беседи учи, да се остави тај не хришћански обичај и вели: „молим вас, оставите тај рђави и штетни обичај: помислите да они, који се тамо стичу шкоде себи, а другима служе на саблазн. Јер іазичници и іудеји, кад виде, да они што сваки дан долазе у храм и слушају наставлења, тамо с њима заједно у гомили стоје; неће ли сматрати наша дела за обману и то све о свима нама мислити? Зар не слушаш блаженог Павла, који іасно говори: „не будите другима саблазн?“ И да не помислиш, да он само то хришћанима говори, додаје „іудејима и іазичницима,“ а напоследку спомиње: „и цркви божијој.“ Јер ништа горе за нашу веру није, него невернима повода саблазну давати. Јер кад виде, да неки хришћани, који се одликују постојанством, презиру светска дела и забаве, іедни негодују, а други се диве и чуде, што ма да су с нама іедне природе, нису іедног живота. Но кад виде код наших мали какав поступак, одма вичу на нас, и по іедном поступку, суде о свима хришћанима. Па не оста-

не на том, но вичу и против главе, и мисле, да безбрижни живот хришћана није бољи од заблуде изаичника.“

Св. четрдесетница била је време строгог поста и сакрушења срдачног, те с тога за то време забрањене су биле све светковине, као дани радости и весеља, по су свршавале се само недељом и суботом. Тако је сабор лаодикиски донео правило о празнику св. мученика, који је донде светкован особито сјајно, нарочито у оном месту, где су мученици пострадали и погребени; „не допушта се, вели 51. правило, у време часног великог поста дане рођења мученика светковати но чинити спомен њихов у суботу или недељу.“ Из истог узрока забрањено је свршавати у пост тајну брака и дане рођења. И само свршавање божанствене литургије закраћено је у просте дане св. четрдесетнице, осим суботе и недеље, и празника Благовести. То сведоче правила лаодикиског и шестог васеленског сабора. У правилу 49. лаодикиског сабора стоји: „не сме се у велики пост доносити хлеб, само у суботу и недељу? Тако и шести васеленски сабор налаже: „да у дане поста св. четрдесетнице осим суботе, недеље и Благовести, друга литургија да не бива него пређеосвећена.“ (Прав. 52.) Узрок зашто се права литургија у дане св. четрдесетнице забрањује поглавито је тај, што се та литургија свршује обично с особитом светчаношћу, узношење дарова у тајни св. причешћа показује висину благодетног дрзновења к Богу, до које узлазе верни, који су силом искупителне смрти Христове и савршеног чрез њу задовољили правди божијој за грехе њиве. Но четрдесетница је време туге душевне, срдачног сакрушења за грехе, сетовања и смирења пред Богом; с тога би свршавање подпуне литургије у те дане изгледало као нека смеса жалости са славом, понижења са дрзкошћу. А да се не ослаби дух верних лишењем светих дарова, одредила је света црква, да се у просте дане св. четрдесетнице не свршује подпуна литургија, но литур-

гија пређеосвећена, која се обично спајала с вечерњим богослужењем. Један стари толковатељ црквених канона (Матеј Властар) изјасњавајући то, вели: „војници римски, који васцели дан у битки проведу и у вече растану се с непријатељи кад огладне, іеду из іучерашње залихе, да не малакшу телом. С расвитком дана наново ступају у бој с непријатељи, те тако немају каде од битке клати волове и приносити жртве, као они, што сваке године светкују празнике. Тако исто и ми, кад принесемо нову нашу жртву у суботу и недељу, кад од силног подвига сетујемо и војујемо, примамо пређеосвећене честице, да подржимо живот до вечере; но кад постанемо учесници тог светог тела, подкрепимо се, да наново одважно ступимо у бој с непријатељем. Духовни војник има и духовну рану за снажење. Тако и заповест, која нам налаже с вечером свршивати литургију пређеосвећену, има тајанствено значење.“

Света црква, кад забрањује подпуну литургију у прсте дане св. четрдесетнице, осим недеље и суботе, ослобођава хришћане и од обичног поста суботом и недељом, т. і. разрешила је суботу и недељу, да се у те дане могу іести іела с іелеіем и вином одма после литурђије, а да се нечека вечерње доба, као у проче дане поста; онима, који наруше правила та, одредила је црквену казни. Тако је на шестом васеленском сабору донешено правило: „почем смо дознали, да становници града Рима у време св. четрдесетнице суботом посте, против црквеног правила, то свети сабор закључује: да се и у римској цркви точно чува правило, које вели: „ако какав клирик усуди се недељом или суботом постити, осим іедне (страсне — велике) суботе, да се извргне, а световњак одлучи.“ (Прав. 55.)

У осталом шта су пута по правилима саборним пастири црквени подстицали своју паству, да свето проводе време четрдесетнице; тако исто чинише и својим поукама, у којима разлагаше суштност и својство правога поста и

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

благe слeди њeговe , и обичнo у данe свeтe чeтрдeсeтницe гoвoришe чeшћe, нeгo инaчe у другo врeмe. Тaкo сe знa зa св. Їoвaнa Злaтoустoг, дa iє свe бeсeдe свoиe пoзнaтe пoд имeнoм „бeсeдe нa књигу пoстaњa,“ гoвoриo пoглaвитo у данe св. чeтрдeсeтницe. И eвo штa вeли oн o пoстy у iєднoј бeсeди свoјoј: „пoст смирaвa тeлo и oбуздaвa нeумeснe жeљe; нaпрoтив, — дyшy oсвeтљaвa, зaкримљуиe, чини њy лaкoм и узвишyиe. Пoст iє рaнa зa дyшy, нa кaкo штo пoст крeпи дyшy, дa iє iој виши пoлeт, чини њy спoсoбнoм, дa сe узвиси нa висинy, мисли o нeбeснoм, и стoји нaд увeсeлeњмa и зaбaвaмa oвoзeмнoг живoтa, кaкo штo лaки брoдoви бржe прeплoвe мoрe, a тeжки спoрo или сe пoтoпe, тaкo и пoст, кaд нaм ум лaким учини, бржe прeплoви мoрe сaдaшњeг живoтa, устрeми сe к нeбу и прeдмeтимa нeбeсним, тe нe цeни сaдaшњoст, кoјa iє кaкo сaн и сeнкa.“ —

Други црквeни знaмeнити учитeљ, св. Исaк Сирiанин, oвaкo излaсњaвa знaчaј и силy пoстa: „пoст iє свeти пyт к Бoгу и oснoв свaкe дoбрoдeтeљи, oн iє нaчeлo трудбeникa, вeнaц уздржникa, крaсoтa дiєвствa и свeтoсти, слaвa цeлoмудрићa, oснoв хришћaнскoг живoтa, oтaц мoлитвe, учитeљ мирa, рyкoвoдитeљ свaкoм дoбру.“ Дyгo сaм iа, нaстaвљa oн дaљe, пaзиo, чeстo испитивaо нa мeни сaмoм, и нaјпoслe из сaмoг искуствa мoг блaгoдeћy бoжнoм, дoзнaо сaм, дa oснoв свaкoг блaгa, oслoбoђeњe дyшe из рoбствa ђaвoлскoг и пyт к свeтлoм живoтy сaстaвљaју oвo двoиe: стaлнoст у iєднoм мeстy и нeпрeстaни пoст. Oдтуд сe рaђa пoвинoвaњe чyствa, oдтуд трeзвeнoст умa; тим срeдствoм укрoћaвaју сe бyиe стрaсти, кoиe живe у тeлу. Oдтуд крoткe мисли, oдтуд свeтлe мисли, oдтуд усрдиe к дoбрoдeтeљним дeлимa, oтуд узвишeни пoјмoви. Oдтуд пoстoјaнa бyднoст умa, кoјa нe дa iє сврнyти нa рaзнe пyтoвe и стaзe, кoјa прoгaњa лeњoст и нeрaд. Oдтуд плaмeнa рeвнoст, кoјa нe знa ни зa кaквy oпaснoст, нит сe чeгa плaши. Iєднoм рeчи: Oдтуд прaвa слoбoдa чoвeчићa и рaдoст дyшe, вaскрeсeниe и успo-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

коієниіе с Христом у царству његовом.“ А у сили поста, по његовим речма, може се наћи верно оружиіе против сплетака злобног духа. „Дуго, вели он, ниіе умео род човечийи победити, дуго сатана ниіе искусио поражење природе наше, но іе одма оружиіем поста у почетку ослабио. Господ наш био іе вођ и први побіедитељ. Он іе први дао победни венац природи нашої. Од тог доба, кад ђаво види ма у ког то оружиіе, одма се устраши, одма се сети оног поражења, коіе іе претрпео од Спаситеља у пустињи; сила іе његова слаба и нестайе. — С тога строго уздржање од іела и пића, коіе се вечером употребљава (осим суботе и недеље) и притом врло мало и умерено, дела милосрђа и хришћанске љубави к беднима и у опште својима ближњима, свакидашња посета храмова божијих, благочастиве молитве у њима за опрштај грехова, уклањање од општих игара, и позориштниx представа, постојане о Богу мисли и сакрушење за грехе своіе, често примање светих тајна и назидање словом божијим и пастирским поукама, — то су главна занимања, коіих се придржаваше древни хришћани у први шест недеља поста!

посрбио.

У Голубинци 1869. год.

Василіе Николаіевић,
свештеник.

О Јулијан Богоодступник.

(с руског, — од Б. Живојина.)

Мало коме да неће бити познато ово име „Јулијан богоодступник“; редко који од књижевника, а засебно оних, који су се историјским наукама бавили, да неће знати живот овог — најпре хришћанина, а затим хришћанског крвника, који забиљежи време своіе владе највећим тиранством,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

који шћаше да уништи и клицу хришћанства, и опет да заведе незнабошка веровања у народу. — Да потражимо узроке, шта би са овим — најпре хришћанином а за тим усрдним гонитељем хришћанства и ревносим заштитником незнабожства.

После оних великих размирица у цркви христовој, које произведе јерес аријева, — (а то је било при римском императору Констанцију) настала је велика несрећа и гонење на цркву при императору Јулијану одступнику, који шћаше да разори цркву христову, и на овим развалинама да подигне незнабошко веровање, које с дана на дан све више и више падаше и рушаше се. Ово несрећно за цркву христову стање, истина, није се много продужавало, али овај појав у црквеној историји има веома важан значај и по самом лицу које дрзком руком наерну на науку божанственог учитеља даље, што је то једини од императора који су седали на столицу великог и равно — апостолног Константина, — једини велимо који с таквом ревношћу поче гонити христову науку и замењавати је незнабошким веровањима, и то онда кад је христова наука почела приносити „плод мног;“ даље, јављење ово у црквеној историји важно је и по самим мерама које је предузимао Јулијан да истреби из корена науку христову.

Какви су дакле узроци били, и чим се објасњава то што Јулијан — хришћанин, оставља хришћанску веру и прелази у незнабоштво, — Јулијан, који је васпитан од детињства у хришћанству, и под руководством хришћанских учитеља, и то онда одступа, кад се већ попе на престо императорски, и кад је црква христова одржала победу над свима гонењима? Да ли је унутарно убеђење и тврда вера у незнабоштво руководила Јулијана, те он одступи од хришћанског веровања, или неке друге околности и предрачуни, те да за љубав неких земаљских интереса поступи против свог здравог разума и чисте савести? Ова се пи-

тања врло мало па готово и ни мало не објасњавају кад неки резонирају на прилику овако: да је богоодступништво Њесара — Јулијана произашло случајно — под „упливом незнабошких софиста и жречева.“ Јулијан је био такав човек, да је мучно било лавирати његовим умом и убеђењима, а тим пре да би се он сагласио да промени веру хришћанску за незнабошку и то по туђем наговору. Незнабошки философи нису били причином те Јулијан постаде богоодступником, већ су само подржавали и усиљавали у њему то, што је поникло из дубљине душе његове и било жалосним и мрачним плодом његовог детињства. Таквим начином, богоодступништво Јулијаново по нашем мњењу било је с једне стране — плод његовог детињства, а с друге — савремене историјске околности и уплив незнабожачких философа. Јулијан је био рођени синовац Константина великог.¹⁾ Овај император имао је у виду то, да сви рођаци његови из побочне линије буду учесници у управи цростране његове царевине; но цариградски двор, и источна војска били су против рођака Константинових из побочне линије: јошт не беше сарањено тело Константиново, а војска већ прогласи, да на упражњен престо могу ступити само синови умрлог императора. Ову ствар мого је поправити једини Констанције, од кога су и очекивали његови синовци. Али Констанције беше тако слаб, или боље рећи толико честољубив, да је се одма, и без сваког противљења сагласио на зактевање војске, и оставио без сваке заштите своје рођаке. Зато су и произишла крвава убиства: убијењи су били два стрица Констанцијеви, шест брата од стрица, и много других рођака од фамилије царске. Од овог убиства, спашени су само два брата: Гал и Јулијан, и остану пуким сиротама. Констанције, да би колико толико показао своју човечност и сажалење спрам ове два сиротана, прати их у једно место, које се налазаше близу Кесарије кападокијске,

1) Син Јулија Констанција.

заповеди да се над њима строго пази, и постави им за наставника хришћанина. ¹⁾ Ево какве су биле околности дедињста Јулијанова, и у којима се закључава мрачан поглед његов на живот и на хришћанство. Војска умрлог императора, која је била састављена из хришћана, цариградски двор, у ком су имали превагу хришћани пред незнабожцима, хришћанин — Констанције — били су убицима — браће и рођака Јулијанових; ово је била његова прва коб са људима, а посредством ових и поглед на хришћанство. На све оне који га окружаваху, он је мога гледати или као на убице његових сродника или као на тиране његовог детињског живота. Јулијану предају веру хришћанску и правила хришћанског живота; но ову веру верују убице његовог оца, правила хришћанског живота предају му они, који су га у затвору држали, и тек онда, кад би дозвољено Јулијану да може живети у Цариграду, он више није осећавао себе затвореником; али и овде у Цариграду, одлазећи у школу, био је под строгим надзором царских евнуха. ²⁾ Са великом вољом и љубављу прими се Јулијан за науку, желећи да науком надокнади оно, што је одузело од њега сиромаштво и самоћа. У наукама показиваше он велики напредак. Још у то време овај младић обраћаше на се пажњу народа, и на њега су указивали као на будућег цара. Кад то чује Констанције, он се уплаши таквих речи, и снова прати Јулијана у заточење, далеко од престолног града — у Никомидију ³⁾ Чим је више сазнавао овакове подле ствари, овај бедни изгнаник, тим је се више потресала његова душа а и поглед на људе и њихове поступке од дана на дан постајаше мрачнији. Док беше у затвору у Никодимији у души Јулијановој родила се страшна мржња на хришћанство

1) Созом V. 2

2) Сор. 3. 1.

3) Скор. 3. 1

а узрок те мржње повратак к незнабожству. Вера христова у ово жалосно за њ време, није скоро ништа значила, јер сва оскорбљења, која он преношаше, долажаху од оних који су веру христову исповедали. Спољне околности, које су имале уплив на расположење мисли Јулијанових, могу се узети ове :

Кад послаше Јулијана у заточење — у Никомидију, свој прилици препоручили су га под надзор Евсевију — из весном заштитнику аријевог учења. Евсевије узме младог Јулијана под своју руку, и не хтеде га васпитавати и приговљавати ни за судију, а тим пре за императорски престо. Јулијану препоручивали су да чита свето писмо, *писање* оцава, да иде сваки дан у цркву и испуњава дужност клирика. Евсевије није хтео обраћати пажњу на то к чему је имао вољу и наклоност овај даровити јунона, већ преко његове воље, одреди га за редовног чтеца у цркви, имајући у виду то, да ће у Јулијану подготвити ревсног поборника аријанства. Цритешњен оваким начином, и упрегнут у црквене послове, он није мого видети за се никакве среће — како упрошлости тако и у будућности. Он је само очекивао случај како да се једанпут спасе од овог туторства, и тешки послова, које он не могаше подносити. Међутим, шта је видио Јулијан у савременом њему хришћанству коме су га под таквим притиском учили? Њега је учио хришћанству епископ Евсевије — вероодступник и познати заштитник аријевог учења. Дакле, каква је примера наравствености хришћанске мого преподати он младом Јулијану? Таким начином Јулијан за сво време свог детињства, није имао никога ко би му предао истинита правила хришћанства и хришћанске наравствености. Он је разумевао правила и суштину вере христове, али душа и срце били су празни и са свим одтуђени од ове животворне вере. Чим је се представљало хришћанство Јулијану по савременој историји црквеној? Жалосно је се представљало набљудатељу савремено

стање христове цркве: суровост и својеволјство са стране једних хришћана, и великодушно страдање и трпење других; епископи један за другим, не гледајући на њихову доброту и смиреност, били су прогоњавани са својих архиепископских столица, и потварани у бунтовништву, а на место њихово постављани били други недостојни, који се ползоваху код владе највећим поверењем, и сматраше их влада као добре и истините пастире христове цркве; сабор за сабором сазиваху да би се прекратиле распре о вери, а распре се не прекраћиваху; излази символ за символом као образац вере, и сваки од ових симбола представљаше образац истиног исповедања вере, а међу тим борба за истину не престајаше. Тако је сво време царовања Констанција. ¹⁾ Какве је утиске могла произвести на душу Јулијанову ова жалосна историја сучремене цркве? Он је видео препирања за истину али истине — не; он је видео борбу партаја, али није видео цркве; он је видео књиге и симболе, али није знао гди је истинита вера; он је видео страдаоце и мученике, али се није могао уверити да ли они одиста страдају за истину. Таким начином за сво време свог детињства Јулијан је видео у цркви христовој препирке и неслоге, насиља и страдања. Дакле не треба се чудити, што је Јулијан, до овог времена познати само са сликама благочастија, а не видивши суштине и силе овог благочастија изгубио је свако уважање према хришћанској вери, свако благовођење према цркви и без сваке предрасуде остављао хришћанску веру, која је се и онако мало укоренила у његовом срцу, и сматраше хришћанску веру тако, да она ни учему више не стоји од јудејске или незнабожачке. Ми се чудимо богоодступништву Јулијановом и чудимо се за то, што Јулијан, попевши се на престо великог и равноапостолног Константина, с њим заједно узвишава

1) Он је царствовао 23. год.

се незнабожество; но у то време, није био само један Јулијан богоодступник; под именом његовим, сакривени су стотина других богоодступника од простог народа, па не само од простог, већ и од богатих и знаменитих. Хришћани, који су примили ово учење по жељи Константиновој, ушли су у цркву по различним побудама, а у ово смутно време при Констанцију, многи су показали, да су они примили веру само зато што су позвани; а не зато што су они били убеђени у истини ове вере — а у души — они су се давно повратили к незнабожеству, и носили име хришћана само зато, што су се бојали оних закона, које су издали хришћански императори. Они су изчекивали само у десни случај и одма су готови били прећи на страну незнабожаца: за тим, кад је Јулијан пошао тим пагубним путем, и јавио се предводителем многих других богоодступника, тада су многи други чиновници и знатни људи, као н. пр. његов стриц — Јулијан, Феликс, Еквиволије и други прешли на страну богоодступника — Јулијана.

У осталом, Јулијан ма да је био већ без вере, но он још не беше одступником од вере, а то је трајало дотле, док он не ступи у тајне сношаје с незнабошцима, и док се није подчинио њиховом упливу. Те саме препирке и смуте које су раздвајавале и узнемиравале цркву за сво време царствовања Констанцијева, и које су одбиле од цркве оне хришћане који још не бејаху постојани и тврди у вери, — ове велимо препирке, увеле су у заблуду незнабошце, и довеле их у сумњу — о сили и могућству истине цркве, те су за то још једаред пробали да одрже победу над хришћанством, тако н. пр. препирка међу хришћанима — за догмате вере, они су мислили да ће видети клицу (почетак) њеног пада, али га нису видели, они т. ј. незнабошци — нису разумевали, даје ова ревност и одушевљење у препиркама служила доказом тога, да су се интереси хришћана односно вере слили са духом и животом народњим, и што се ово може отети само онда, кад им се живот одузме.

Сљедује додаток.

Заборавив своју слабоштињу незнабожество — ухвати се за другу лажну наду, и почне стварати нови план, како да опет оживи и уздигне се над хришћанством. Једино средство које је могло помоћи незнабожцима у овом предузећу, — била је грађанска власт. Очи незнабожаца у овом случају, биле су упрте на Јулијана, а он је већ многе од незнабожаца познавао, и душевно сачуствовао њиховим жељама још у то време, кад је се он обучавао у Цариграду. Кад је Јулијан послан био из Цариграда у Никомидију, тамо је он нашао другог изгнаника из Цариграда, а то беше Ливаније, који се одликоваше најлепшим даром говорништва, и који бијаше прогнан из столице императорске по молби хришћанских учитеља. Негледајући на то што је Констанције строго забранио Јулијану посјећивати школу Ливанијева, опет за то ништа није могао успети и при свој овој строгости, — ова два изгнаника зближе се међу собом и врло су симпатисали један другоме, исповедајући горку судбу своју и неправедно гонење. Јулијан тајно добиваше сачинења Ливанијева и с великом вољом читаше их, међу њима беше неко ново сачинење, у ком је красноречиви ритор излио сав жуч на хришћанске учитеље и њихово учење. ¹⁾ Отров овај без сваке препреке напацио је душу Јулијанову. У исто време, дође у Никомидију и незнабожачки философ Максим, и као што се може видети из сведочанства Сократова, он је нарочито дошао због Јулијана. ²⁾ Јулијан је слушао прелексију код новодошавшег незнабожког софисте; и овај стараше се да развије у Јулијану саучешће к старим незнабошким веровањима, па у исто време, није пропустио говорити му и о томе, да он, као царски потомак, не треба да губи наду, да он може доћи на царски престо после Констанција, тим пре, што он не имађаше

1) Сокр. 3. 1. стр. 254.

2) Тамо.

од срца порода. ³⁾ Честољубље наједанпут обвладало је Јулијаном — баченим на произвол таке жалосне судбе. Но само се по себи разуме, да овакове наде могле су се развијати и подржавати искреним саучешћем к незнабожцима, у којима је и *сирота* изгнаник за се нашао саучешћа; — у исто време, он је се могло надати, да ће једино незнабошци бити у стању да га одрже на престолу великог Константина, ако би га срећа послужила да он дође до те славе. Овде Јулијан — у души — преже на једну страну: Остави хришћанство и приволе се к незнабошству. Незнабошци стараху се, да би Јулијан у корист њихову пожртвовао своје хришћанско убеђење; но Јулијан, није се дао дуго молити, и руковођен светлим надама на будућност, а заражен честољубљем — он, упркос своје савести, презре веру Христову и пређе на страну незнабожаца, а што се тиче осталог, то су незнабошци сами довршили. Они га у ведоше у своје пештере и *капишта* ⁴⁾, и наде његове подрађаваху и подрђаваху врачањем и прорицањем оракула, и свим тим, што је било испуњено празоверицом и тајанственошћу; — с овим лажама, незнабошци и приволеше к себи онога (Јулијана) у чијој се души сакриваше преступна тајна, чију душу трзаше и укораваше савест — овај „*нелицепријатни судија*“. Сад је Јулијан у подпуној мери био вероодступник, премда за ово вероодступничество — знали су само неки од софиста и жречева незнабошких, а сам вероодступник морао се је строго крити, и само је још носио име хришћанина, и испуњавао нека дела хришћанска. Кад је дошло до знања Констанцију, да Јулијан има посла с незнабошцима, Јулијан се уплаши, и у овом страху реши се на ниско притворство, само да би избегао казни која га могаше постигнути: „Он обрије своју главу и притвори се, да проводи живот калу-

3) Тамо.

4) незнабошке капеле (цркве)

Ћерски; тајно занимао се незнабошким књигама, а јавно читао хришћанска *писанија* и посредством таквог притворства, спасао се од царског гњева. ¹⁾ Но наједанпут околности промену се, и промену се у корист Јулијанову тако, да је он мого слободно продужавати своје богомрске тајне намере у корист незнабожства. У то време империја налазаше се у опасности, — с једне стране од бунтовника — Магнеција, а с друге — од Персијанаца, који су се већ находили на границама империје. Да би се повратио мир и поредак у империји требало је Констанцију да има своих људи — рођака. Овди се он сети о својој браћи од стрица — Галу и Јулијану, који су се до овог времена налазили у заточењу: у 361. год. он произведе Гала за цезара, и препоручи му да војује с Персијанцима, а сам пође против Магнеција. Гал нехте заборавити свог брата Јулијана, већ му испроси потпуну слободу да се може занимати науком на слободи и где он хоће. ¹⁾ Јулијан је сакривао у души својој богопротивне тежње и по свој прилици, он имађаше у души својој ту једину мисао да добије име искусног софисте. Он путоваше по старој Грчкој, посећиваше философске школе, а тајно се договарао с незнабошцима о свом намерењу, и страшно се удубљавао у њихова врачања и предсказивања, — старајући се да би добио одговор, како ће му изићи за руком предположени планови. За тим, кад је брат његов — Гал 354. год. био погубљен од Констанција, за то, што га је подозревао у честољубивим заговорима, Јулијан опет дође у немилост и подозрење код Констанција, који га прати у Медиолан, да тамо под строгим надзором живи; но евнуци старали су се, да и Јулијана постигне братњева судба — смрт. Но на овај мах, богоодступник беше избављен, благодарећи покровителству императорице Евсевије: Њеним ста-

1) Сокр. књ. 3. г. 1. стр. 255.

1) Ammian. Marcell libr XVIII. p. 4.

рањем, Јулијан добије допуштење, да може ићи у Атину ради продужавања науке.¹⁾ Као што се види из сведочанства св. Григорија богослова, „биле су две главне намере по којима је Јулијан отишао у Атину: једна добра — да пропутује по Елади, и види тамошња училишта; а друга причина била је тајна, за коју је мало ко шта више од приближених Јулијану знао, а то је: да се посаветује с тамошњим жречевима о свом намерењу.“ У Атини за — богоодступника било је врло тежко, јер је он морао у тајности хранити своје саучешће к незнабоштву и мрзост к хришћанству. Но напоследку, богоодступништво у души његовој до тога је било сазрело и узело мах, да он није више био у стању тајити ову злу своју намеру. За онога, који је с пажњом пратио овог човека, вид његов — представљао је се опасним, страшним, и врло непријатним. У души Јулијановој тајила се страст честољубља, он против воље и унутарњег убеђења морао је исповедати глупу незнабожачку веру, а спољно прикривати — прикривати се, и представљати се побожним хришћанином, а све ово престављало је њега као човека ни зашто не способног, узнемиреног, — човека, који душевно никада не имађаше мира ни покоја. Овај унутарњи немир, Јулијан стараше се да прикрије спољним изражењем лица, и представљаше се свагда као бајаги веселим; но човек иоле свестан, лако је мого познати какве богопротивне мисли гњездаху је у души Јулијановој. У време његовог пребивања у Атини, бављаху се с науком там два светила црковна: Василије велики и Григорије богослов, и учаху се заједно с Јулијаном. Сама њихова савест казиваше им, да од Јулијана велико зло мора се дочекати, потоме, што је он страшно предан био к прорицању и незнабожачким веровањима. Још за време свог бављења у Атини, он је прорицао, и желио бити ла-

1) Созомен, стр. 311.

жним прорицатељем. Но ове жеље прикривао је одступник до извесног времена. Следећа причина, отворила је још шире поље овом чудовишту у црквеној историји за свој богопротивни посао. За неко време он ступи у војену службу, у којој се положење његово савршено измени, и отвори се пут његовом богопротивном умислу, пут, који је право водио к цели. У ово време, Констанције опажаше, да он није устају управљати огромном римском империјом, и по убеђењу своје жене, 355. год. он позове Јулијана из Атине, казавши му, да остави школу и даље студирање наука. У Медиолану, торжанствено пред војском, да му звање цезара, началство над војском и прати га у за алписке провинције на војну против Гала; но у исто време, Констанције опет заповеди да се строго мотри за Јулијаном и његовим поступцима. ¹⁾ Јулијана страшно порази глас да он мора оставити Атину, философске науке и философски *плашт* ²⁾ и поступити у војену службу, са сузним очима пошао је он из Атине; може бити, да је се душа тајног богоодступника са свом силом, и последњи пут потресла, кад је он први пут корачио на пут, на ком се јавља одеритим и јавним издајником вере христове, и постао презреним рабом царства христовог. Својом вештином, и умењем — лепо поступати с војском, Јулијан задоби љубав народа, а тако и искрену преданост војске, која се налазаше под његовом управом, али још тајаше своје богоодступништво, и испуњаваше све обреде хришћанског благочастија ³⁾. Евнуци ⁴⁾ који слушаху код Констанција старали

1) Созомен, књ. V. гл. стр. 312; Сокр. књ. 3. гл. 1. стр. 255. Шта више и тако је се мислило, да је Констанције нарочито пратио Јулијана у те опасне крајеве, с том намером, да би он погинуо у рату против Авара.

2) Извесног кроја хаљина коју су носили — стари философи.

3) Amm. Mazcell. Lib. c. 2.

4) Евнух (*долази — од еине — постеља и ехин чувати*) реч грчка, и значи: ушкопљеник, последоватељ секте ушкопљеничке, даље, — онај који пази за царским женама, које се као ушкопљенику поверавају да их чува.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

су се да га обавесте, да он није добро поступио што тако Јулијана узвиси, и да је то опасно за опстанак империје у целости, и напослетку даду му такав савет да он обезоружа Јулијана цезара. Констанције послуша савет евнуха; но да би лакше постигао своју цел, он заповеди Јулијану (365.) год., да му овај пошље пуна четири легеона војске, која му бајаги нужна беше да доврши рат с Персијанима, али војска нехте да се разстане са својим вођом, кога јако вољаше; ово је било у то време, кад Констанције сабираше сабор за сабором, и стараше се да утврди у цркви тако звани 16-и символ аријански, који је састављен на аријанском сабору у Антиохији 361. год., баш у то време проглашен би Јулијан Августом у име војске и Јулијана праћени су били посланици к императору, с том намером, да он овај избор потврди; но у место тога, да жељу војске и Јулијанову испуни, он поручи да Јулијан одма скине звање Августа, и тек да ће му онда опростити за тај самовољни поступак. Писмо Констанцијево читано је било пред свом Галском армијом, и у место тога да се Јулијан одрекне од поменуте титуле, војска прекине читање писма и једногласно повиче: „Јулијан — Август, — то је општа жеља — народа, војске и републике!“ Кад је читано друго место из писма, где Констанције укорава Јулијана за то, што је он презрео она благодетеља, која је он њему као сирочету у његовом детињству чинио, — ово место из писма пробуди у души Јулијановој све горке успомене из његовог живота, и он подвикне: „зар убица мог родитеља сме напомињати да сам ја сирота“? У тај моменат објави, да он препоручује себе и свој поступак вољи безсмртних богова, и — са овим речима изрази у једно и исто време и своје оцеплење од Констанција, а тако исто и јавно одступништво од хришћанске вере: Јулијан — Август — незнабожац! Пре него што ће се ово дело између њи двојице т. ј. Констанција и Јулијана решити силом оружја,

Констанције на путу против Јулијана 361. год. умре; војска Констанцијева не налазећи узрока да војује и сама прогласи Јулијана за императора. ¹⁾ Сад Јулијан — незнабожац, постане императором огромне римске империје и седне на престо, равноапостолног Константина, а с њим заједно и незнабожство (иазичество).

Тако је се свршило вероодступништво Јулијаново, такве су биле околности и побуде, које га свратише са истиног пута! Несрећне околности његовог детињства, развиле су у њему мрачан карактер и мрачан поглед на хришћанство. Насилно и небрежљиво васпитање у вери хришћанској, подржавало је у њему опасну мисао — видити у својим васпитатељима највеће тиране свог детињства, и врагове лепше будућности. Честољубље за императорски скипетар, пањкање незнабожаца на хришћане, још већма су оладнили и онако оладнившу у њему веру хришћанску, и још га тврђе привезали к незнабоштву. „Чезња, да постане царем, говори блажени Теодорит објашњавајући одступништво Јулијаново, свукла је с нечестивца ризу благочестија.“ ²⁾ Из самог светилишта божјијег излази враг божји, и подобно Јуди, који предаде Христа, јавља се нови син погибели и орудије сатане, које предаје цркву христову. Промисао божи допушти по кад кад ваикадашњем змију, да употреби и таково оружје у борби с предвечним *Агнцем*, да би у новој победи, даровао нову славу и силу царству христовом.

УПИСНИЦИМА „ПАСТИРА.“

Прва четврт ове године би и прође, а неки уписници нашег листа још предплату не шиљу. Ако желе дакле држати наш лист, нека похитају с предплатом.

Уредниш. „Пастира.“

¹⁾ Amm. Mazoell. Libr. XV — XXI. Llenz Libr. XIV. §. 34, 35.

²⁾ Истор. цркв. књ. 3. гл. 3. стр. 198.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Више пута у овом листу имали смо прилике да саопштимо нашем свету имена благочастивих приложника разних утвари црквених, разним нашим манастирима подарених. И сада овом приликом непропуштамо ставити у овом листу имена оних добрих и побожних Срба, који недавно својом штедром руком учинише „белој цркви Раваници“ доста знатан прилог: а наиме:

Г. Алекса Канчуковић, трговац Параћински, два венца од жутог паквона камењем у крашени у вредности 2 дуката.

Г. Јован Стојановић предузимач грађевине из Гагодине, два чирака за свету трапезу у вредности 2 дуката.

Г. Светозар Илић трговац Крагујевачки, једну нову одежду свилену са златним крстовима у крашењу у вредности 10 дуката.

За овакову истино-хришћанску штедрост, братија манастира Раванице јавно благодари вишеименованим приложницима, и у својим тихим и смерним молитвама, моли ће се Богу о здрављу њиховом и њихових млађих.

„братија“

Манастира Раванице.

На знање.

Тражи се један учитељ пиенија за богословију београдску, који би у исто време био и Економ тога завода. Од њега се иште, да зна добро појање и правило црквенско, да је лице свештеног или монашеског реда, да је самац, и да има добру препоруку у владању. А за ову службу одређено је поред хране, квартира, огрева и послуге, 200 талира или 450 форинти годишње плате. Ко има речена качества и пристаје на казане услове, нек се јави Ректору богословије у Београду.

Уредник.